

HUCKLEBERRY FINN V MEDKULTURNI PERSPEKTIVI

Vedno več bralcev se sprašuje: kaj beremo oziroma kakšno besedilo beremo, ko beremo leposlovno besedilo v prevodu. Vsako srečanje z umetnostnimi besedili, ki so nastala zunaj naše lastne kulture v drugih in bolj ali manj tujih kulturah, danes opisujemo kot branje in sprejemanje literature v medkulturnem položaju, to je v položaju, v katerem s stališča bralca prihaja do medkulturnega stika dveh kultur: njegove lastne in izvirne kulture prevedenega besedila. V našem primeru gre za stik med kulturo (mladih) slovenskih bralcev in ameriško kulturo 19. stoletja. Do medkulturnega stika prihaja pri branju tujih besedil v izvirnem tujem jeziku (kot tudi pri vsakem drugem stiku s tujim jezikom) in pri branju književnih prevodov, ki je pri mladih bralcih bolj pogosto kot branje v tujem jeziku. Medkulturni stik je pomembna sestavina takega branja, saj se bralec, ki je bil socializiran v eni kulturi in ima z njo skladno obzorje bralskih pričakovanj, sooča z jezikovnimi tvorbami iz druge kulture, ki so bile prvotno naslovljene na bralce nekega drugega jezika v bolj ali manj drugačnih kulturnih okoliščinah in z drugačnim obzorjem bralskih pričakovanj. Na potrebo po upoštevanju posebnosti medkulturnega stika nas opozarjajo tudi nova spoznanja o nerazdružljivosti jezika in kulture in o zapletenosti njune medsebojne povezanosti. Preučevanje značilnosti in poteka medkulturnih stikov je zato že več let v središču pozornosti številnih prevodoslovcev in jezikoslovcev in literarnih kritikov.

Ko kot ljudje govorimo o skupni izkušnji, znanih dejstvih in idejah, prepričanjih in odnosih, naš jezik odslíkava in izraža našo posebno kulturno določeno realnost. Različni jeziki realnost segmentirajo na različne načine ter različno pojmujejo in ubesedujejo izkustvo. Ko uporabljamo jezik in ubesedujemo svojo izkušnjo, pa hkrati ustvarjamo tako skupno realnost, ki je utelešena prav v jeziku. Jezik je tudi glavno orodje njenega ohranjanja in prenašanja z generacije na generacijo. Ko sebe in druge identificiramo s pomočjo jezika, pa jezik postane tudi simbol naše ali druge kulturne realnosti (Kramsch, 1998: 3). Jezik je tako ves čas nosilec kulturno pogojenih značilnosti in sporočil. Vsako besedilo zato vsebuje znake svoje kulturne umeščenosti, ki jih pri besedilih iz lastne kulture razbiramo brez posebnih težav, bolj ali manj samodejno, pri besedilih iz drugih oz. tujih kultur pa nam ti znaki povzročajo težave, premike/napake v zaznavanju ali pa jih sploh ne moremo zaznati (Bartlett 1932).

V luči teh spoznanj moramo na novo zastaviti vprašanje o razmerju med izvirnim leposlovnim besedilom in njegovim prevodom ter med obema kulturama, ki jima pripadata. Književno prevajanje tako dosledno opisujemo kot medkulturno posredovanje leposlovja s pomočjo prevoda. Povsem jasno je postalo, da naloga prevajalca ni zgolj spremeniti tuj jezikovni kod izvirnika v domačega ali, kot so mislili še pred kratkim, preliti besedilo iz enega jezika v drugega, marveč mora poskrbeti za funkcionalno utemeljeno umestitev leposlovnega prevoda v ciljno kulturo oziroma, natančneje, v ciljni literarni sistem. Književni prevajalci nikakor niso več samo zbiralci in prenašalci zanimivih tujih literarnih cvetk v domače leposlovne loge, temveč morajo dejavno preučevati vlogo književnega prevajanja in razmišljati o možnih učinkih vsakega prevoda na bralca in o njegovem celostnem delovanju v ciljnem literarnem sistemu. Da bi vdihnili svojemu prevodu moč učin-

kovitega delovanja v spremenjenem kulturnem okolju, za bralce z drugačnimi obzorji bralskih pričakovanj, ni dovolj tuje besedilo prebesediti, marveč morajo razmišljati tudi o medkulturnih razlikah, o razlikah v žanrskih konvencijah, o podatkih in opombah, ki bi novi publiki z drugačnim obzorjem bralskih pričakovanj omogočili kar najboljše razumevanje prevoda.

Vprašanja o naravi in statusu leposlovnega prevoda ter o dejavnikih, ki lahko vplivajo na njegovo delovanje, pa ne privlačijo toliko pozornosti samo zaradi vedno večjega obsega književnega prevajanja. Še pomembnejše se zdijo njegove potencialne funkcije: različne oblike vpliva znotraj novega ciljnega literarnega sistema, v katerega lahko vnaša novosti in spremembe ali pa pomaga ohranjati staro, ter dejstvo, da umetnostno besedilo za večino bralcev lahko preseže bolj ali manj ozke meje izvirnega jezika in kulture le s pomočjo prevoda (Grosman 1997: 29), ki ima v tem smislu večjo moč kot izvirno besedilo. Tudi razni učinki prevodnega leposlovja so vedno bolj pogosto predmet preučevanja. Ker bralci zvečine ne posvečajo pozornosti dejstvu, da berejo prevedeno besedilo, tudi ne opazijo izziva kulturne drugačnosti, ki ga praviloma prinašajo medkulturni stiki in večina književnih prevodov. Ponudba druge, tuje in neznanе kulture ter z njo pogojene identitete v prevodu prinaša pozitivne in negativne izzive: medtem ko vabi k odpiranju za drugačno in drugo ter k izkustvenemu širjenju in bogatenju, lahko hkrati povzroča tudi kulturno hibridizacijo. Slednje se posebej pogosto dogaja pri mladih bralcih, otrocih in tudi mladostnikih, ki so sami šele v stanju primarne in zgodnje sekundarne socializacije in zato ne morejo razločevati med izvirnikom in prevodom ter med lastno in tujo kulturo. Razločevanje obeh je mogoče šele, ko imajo že bolj dodelane predstave o lastni kulturi. Vsako razločevanje in razumevanje tuje kulture namreč predpostavlja temeljito poznavanje lastne, ki nato omogoča zaznavanje različnosti in drugosti tuje in tako preprečuje kulturno hibridizacijo.

Mladi bralci so še posebej dovzetni za kulturno hibridizacijo tudi zato, ker še ne znajo razločevati med fiktivno in nefiktivno pripovedjo ter doživljanjem. Prav nasprotno, v leposlovnih pripovedih pogosto iščejo vzornike, ki jih nato želijo posnemati, spoznanja o življenju in svetu ter tolažbo za lastne težave ali možnost bega pred njimi. Številna dela mladinske književnosti so usmerjena prav k bolj ali manj vzgojnemu zadovoljevanju vseh teh zanimanj in potreb. Ker razpolagajo le z omejenim poznavanjem zunajbesedilnega sveta, ki zrelim bralcem pomaga pri kritični presoji besedilnega sveta, in s prav tako omejeno medbesedilno izkušnostjo in še nerazvito jezikovno zavestjo, mladi bralci spontano sprejemajo vse, kar jim besedilo ponuja. Prav otroški način sprejemanja leposlovja nas zato obvezuje k temeljitemu razmisleku o tem, kaj se dogaja, ko se otrok spontano srečuje s prevodno pripovedjo, ki govori o tujem in drugačnem načinu doživljanja sveta ter o drugih kulturah. Pri književnem prevajanju za mlade bralce bi morali posvečati posebno pozornost močnim bolj kakovostnega medkulturnega posredovanja tujih besedil za določene ciljne bralce. Široka internacionalizacija nekaterih otroških junakov v množičnih sredstvih pa seveda odpira tudi vprašanje o vzgoji lastne kulturne in družbene identitete, ki se zdi vse bolj potrebna spričo poplave tujih besedil, še zlasti pri najbolj vplivni, vizualno podprti pripovedi televizije in filma. Temu vprašanju bi morali nameniti več pozornosti tudi zaradi množstva različnih kultur, ki jih srečuje vsak otrok in mladostnik.

Za razmišljanje o nekaterih značilnostih medkulturnega posredovanja prevodnega leposlovja za mlade bralce in o možnostih k mladim bralcem bolj načrtno usmerjenega posredovanja smo si izbrali Twainovo besedilo *Prigode Huckleberryja*

Finna, ki pri nas velja za čtivo za starostno stopnjo od 11 do 13 let. Ameriški bralci izvirnik tega besedila berejo kot enega izmed treh največjih ameriških romanov 19. stoletja. Ernest Hemingway je o tem romanu zapisal, da vsa ameriška literatura raste iz njega (Coveney 1985: 12), T. S. Eliot pa je že davno poprej, kot je mnogopomenskost postala naglavna vrlina književnosti, zapisal, da lahko iz njega vsak bralec dobi, kar je sposoben sprejeti. O tem izzivalnem besedilu je bilo napisanih toliko študij in interpretacij, da bi napolnile celo knjižnico. Kalifornijska univerza Berkeley jih zbira v posebni knjižnici, ki je posvečena Marku Twainu. Noben twainoslovec si ne upa več zatrditi, da pozna vse ali pa vsaj večino študij o *Huckleberryju Finnu* in/ali Marku Twainu. Vsi se strinjajo, da je globina Huckovega in Twainovega razmišljanja o vlogi in paradoksalnih učinkih civilizacije v posameznikovem življenju tako velika, da jo prenekateri cenzor in šolski upravnik ne more izmeriti. V več kot stoletni zgodovini tega izzivalnega besedila ni niti meseca niti dneva, ko ne bi bilo prepovedano na kakšni šoli, v kakšni knjižnici ali kraju v Združenih državah. Kaj se potemtakem zgodi z besedilom takih razsežnosti v medkulturnem položaju, da njegov prevod – npr. v slovenščino ali hrvaščino – naenkrat postane branje za mladostnike med 11. in 13. letom? Kaj se dogaja s tem besedilom v prevodih v več kot petdeset jezikov (Rodney 1982), v katerih ga berejo po vsem svetu. Na prvi pogled je odgovor hitro dosegljiv: povsem jasno je, da slovenski bralci in vsi drugi bralci v medkulturnem položaju *Huckleberryja Finna* ne morejo brati tako kot ameriški bralci. Večina Ameriških bralcev namreč pri branju zaznava medbesedilno navezanost tega besedila na humorno tradicijo ameriškega juga in besedilo razume tako s stališča prvotnega konteksta kot tudi njegovo poznejšo vplivno vlogo v ameriški književnosti. Mark Twain je zanje spoštljiva, vedno živa legenda, Misisipi je reka s posebnim pomenom, Huckova spontana identifikacija z Jimom pa »nepozabni trenutek ameriškega izkustva« (Marx 1985: 115). Poleg tega lahko uživajo Twainovo poigravanje z različnimi narečji in Jimov sočni in prepričljiv črnski sociolekt, ki po številnih zapletih Hucka in bralca pripelje do spoznanja o njegovi pretresljivi usodi. Bralci prevoda so prikrajšani za vse te užitke. Ker nobena druga kultura nima primerljivega črnškega sociolekta, prevajalci poskušajo Jimu položiti v usta druge nestandardne zvrsti govora ali pa kar vsa štiri narečja, na katera Twain posebej opozarja v predbesedilu, nadomestijo s standardno rabo. Gradišnikov slovenski prevod (1962 in 1974) v standardno slovenščino Jimov govor izenači s Huckovim, zgodnejši moralizirajoči Holečkov slovenski prevod (1948) Jimu položi v usta povsem nerazumljivo slovnično spakedranščino, nemški prevod pa mu pripiše mornariški sleng, ki prav tako spreminja njegovo osebnost. Nekateri prevodi v španščino in portugalščino besedilo še dodatno asimilirajo na katoliško tradicijo in ga »izboljšajo« s standardnim jezikom (Milton 1992). Ker besedilne predstave o upovedenih osebah v veliki meri tvorimo na temelju njihovega premege govora, ima vsaka taka sprememba za posledico spremenjeno makrobesedilno zaznavanje oseb. Te prevodne spremembe Jimu odvzamejo vso tisto prvinsko človeškost, ki jo zaslutimo prav skozi njegove lastne besede in poseben govor. Celu poskusi ohraniti štiri različna narečja, kot jih je uporabil Twain, ne morejo poustvariti z izvirnikom primerljivih učinkov.¹

¹ Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, je leta 1987 prinesel nov prevod *Huckleberryja Finna* izpod peresa Zlatka Crnkovića, z naslovom *Pustolovine Huckleberryja Finna*. Prevajalec je izhajal iz

Nakazani prevodni premiki na mikrobeseidilni ravni so izvor še drugih pomenskih poenostavitev na makrobeseidilni ravni, še zlasti pri bralčevem zaznavanju Jimove vloge. Holecčkov prevod z nepravilno skladnjo in nedoločniki Jima poneumlja do take mere, da je za otroškega bralca samo še smešno, zato kot besedilo sploh ne zdrži resne obravnave, tudi če bi ne bil nagnjen k vsiljivemu moraliziranju, ki je v popolnem nasprotju s Twainovo pripovedjo.² Spremenjen pomen Jima pa se zdi tudi pri Gradišnikovem prevodu glavni vzrok za uvrščanje *Huckleberryja Finna* v prevodu med mladinsko branje. Ker je v prevodu »oropan« svojega enkratnega govora, skozi katerega prihajajo do izraza vse njegove najgloblje pozitivne človeške lastnosti, se Jim bralcu zdi bistveno manj pomemben, s tem pa se spremeni tudi razmerje med Jimom in Huckom. Celotno besedilo tako postane predvsem Huckova prigoda, v kateri ima Jim le drugotno in bolj smešno vlogo. Tudi prevajalčeva Beseda o delu (Gradišnik 1974) (mlademu) bralcu ne pomaga k razumevanju neizogibnih pomenskih izgub in spremenjene Jimove vloge, ki jo prinaša prevod s standardnim govorom. Na kratko ugotavlja, da narečij, ki jih je pisatelj uporabil, pri prevodu ni bilo mogoče upoštevati, zato je celotno besedilo prevedeno v »normalno« slovenščino (II:194), ne opozarja pa na posledične spremembe na makrobeseidilni ravni. V nadaljevanju se tudi mi ne bomo ukvarjala z vsemi temi spremembami – ki bi za ustrezno obravnavo terjale bistveno daljše besedilo in povsem druge analitične postopke – marveč bomo poskusili predstaviti tako branje in interpretacijo, ki bi tudi za bralce v medkulturnem položaju ohranila doživetje in kritični vpogled v umetniško veličino tega Twainovega besedila. S tem bomo poskusili pokazati, da *Huckleberry Finn* tudi v prevodu lahko ohrani nekaj izzivalne mnogopomenskosti in da je to njegovo razsežnost mogoče odkriti tudi bralcem, ki sicer ne poznajo njegove neposredne medbeseidilne navezanosti in pomembnega mesta v ameriški književnosti. Želimo pa opozoriti tudi na možnosti bolj kakovostnega in k (slovenskemu) bralcu v medkulturni pragmatični situaciji naravnane posredovanja prevodne književnosti. To se zdi smiselno tako zaradi večjega bralnega užitka kot tudi zaradi velikega vzgojnega potenciala, še zlasti za spoznavni razvoj in za usvajanja medkulturne zavesti.

Manj prepričljiva podoba in vloga Jima samodejno večja bralčevo zanimanje za Hucka, ki kot prvoosebni pripovedovalec vseskozi poroča o svojem videnju upovedanega dogajanja. Bralci v medkulturnem položaju pa se običajno zanimajo še za

priznane kritiške izdaje *The Annotated Huckleberry Finn*, ki jo je 1981. leta priredil Michael Patrick Hearn. Za Twainova štiri različna narečja je uporabil prav toliko različnih narečij hrvaščine, kljub temu pa seveda ni mogel ustrezno nadomestiti Jimovega sociolekta. Ta hrvaška izdaja se poskuša približati ameriškem besedilu tudi s ponatisom izvirnih ameriških ilustracij Edwarda M. Kembla. Vsi slovenski prevodi pa vsebujejo izvirne slovenske ilustracije, ki prinašajo s prevodom skladno predstavo o Jimu kot bolj komični osebi. Podobno kot Gradišnikov slovenski prevod tudi Crnkovičev prevod poglavij ne označuje samo s številkami, kot izvirnik, marveč jim dodaja posebne napovedovalno-pojasnjevalne naslove.

² Prevod Pavla Holecčka je Mladinska knjiga prinesla v zbirki Pionirska knjižnica leta 1948. Poleg tega, da je priredba z vsiljivo moralizirajočo in poučno težnjo, ki je povsem tuja Twainovemu izvirniku, prevaja Jimov govor z izmišljeno spakedranščino, ki Jima poneumlja do nespoznavnosti. V pogovoru o Salamonu Jim npr. govori takole:

»Jim nič ne hoteti vedeti, kaj vdova reči – Salermon ne biti modro! On biti na pol bebast. Jim tebi to reči! Ti kdaj slišati o ono otrok, kateri on hoteti razsekati.« (111)

Ta prevod ne kaže samo na prevajalčevo nepoznavanje posebne izrazne moči in svojske slovnčnosti črnskega sociolekta, marveč tudi na popolno nerazumevanje Twainovga besedila v vseh njegovih razsežnostih.

tuje/neznano družbeno ozadje dogajanja, ki jim omogoča tako imenovano drugotno poznavanje sicer neznane kulture (Funke 1989). Tudi v Gradišnikovi Besedi o delu beremo tako usmerjeno oceno, da se je Twainu posrečilo: »da je oživil neko dobo ameriške zgodovine in omike, čas, ko se je ameriška civilizacija širila na zahod in ko so se hkrati z njenimi sončnimi začele kazati tudi senčne strani.« (II: 191) V želji, da bi prodrli v posebnosti Huckove osebnosti in razkrili njegove enkratne zaznave, ki omogočajo njegovo pripoved in pogojujejo vse njegovo delovanje v prikazanih okoliščinah, se bomo morali oddaljiti od tistih mest besedila o prijetnih doživetjih na splavu, ki jih najbolj pogosto navajajo ameriški kritiki, in izbirati opise, ki se nam zdijo posebej pomembni za razkrivanje Huckovega odnosa do obdajajočega ga sveta in soljudi. Ti deli besedila oz. opisi praviloma ne zanimajo brezštevilnih ameriških kritikov in razlagalcev *Huckleberryja Finna*, ki berejo to besedilo v izvirni kulturi in želijo osvetliti njegov pomen za vedno nove generacije ameriških bralcev.

Ameriški kritiki se seveda tudi sprašujejo o posebnostih Huckove pripovedi in o tem, kako na bralčevo perspektivo vpliva uporaba Hucka kot prvoosebnega pripovedovalca. Poleg posebnosti njegovega slikovitega govora jih zanima še zlasti dvojnost njegove perspektive, ki bralcu vseskozi omogoča videti in razumeti precej več, kot razume sam Huck. To pripisujejo dejstvu, da Huckovo nedolžno oko zaznava več, kot lahko razume njegov um in sprejme njegov smisel za moralno (Stone 1961: 150). Kljub vsem takim pojasnjevalnim poskusom pa ameriškim kritikom ni uspelo odgovoriti na vprašanje, zakaj Huck vidi stvari in svet, tako kot jih vidi. Zakaj je tako izjemno odprt za vsa doživetja v vsej posebni enkratnosti in kako lahko sprejema svet brez prisilnega opomenjanja (Marx 1963: 57)? Če je nedolžnost res prvobitna značilnost njegove perspektive, od kod izvirata nedolžnost in z njo povezano gledanje? Če je Huck res tako vraževeren in fatalističen, kako si lahko razložimo te vplive črnske kulture? Ali lahko njegovo empiricistično nezaupanje do stvari in iz njega izvirajočo potrebo po preizkušanju vseh stvari (Manierre 1968:57) sprejmemo kar brez razmišljanja o vzrokih? Ali naj njegovo čudenje nad stvarmi in dogodki razumemo kot samodejni proizvod njegove prirojene nedolžnosti in naivnosti, ali pa ju lahko razložimo kot posledice njegovega delovanja v danem okolju?

Ker je besedilo prvoosebna pripoved, moramo odgovore na vsa ta vprašanja iskati v Huckovem jezikovnem obnašanju. Zakaj Huck vse, kar sliši, razume dobesedno in površinsko, nato pa je komično in pretresljivo presunjen, ko se izkaže za laž? Zakaj svoje vtise zbira, ne da bi jih kdaj poskusil povezati s trdo logiko ter si zato posameznih dogodkov in stvari niti ne razlaga niti jih ne povezuje? Zakaj v svoji pripovedi ne uporablja konvencionalnih opisov in zakaj svoja doživetja zgolj poroča, ne da bi jih poskusil razumeti ali se učiti od njih? Zakaj njegov jezik ne more zaobjeti abstraktnih predstav, medtem ko on sam ne razume etičnih pojmov (Raban 1968: 12, 15, 17, 18)? Ali naj se zadovoljimo z Rabanovim odgovorom, da Huck pač živi v raznolikem in razdrobljenem svetu, obnemel zaradi fatalizma in brez sposobnosti, da bi izrazil svoje namere – pač kot obrobna oseba, ki z začudenjem opazuje obdajajoči jo kaos (Prav tam: 20)? Ali pa naj verjamemo Twainu, da je preprosto poustvaril dečka iz lastne mladosti: Toma Blankenshipa, prav takšnega kot je bil – nevednega, neumitega in podhranjenega (Neider 1966: 72)? Čeprav se zdi, da se kritiki zadovoljujejo s površinskim razreševanjem teh vprašanj, se zdi bolj smiselno, poskušati razumeti Hucka z nadrobno preučevanjem posa-

meznosti, ki nam jih o sebi posredno in neposredno razkriva ter s pomočjo današnjega vedenja o vlogi jezika za otrokovo socializacijo in razvoj. Tako preučevanje Huckove pripovedi in njegovega celotnega razmerja do sveta in ljudi se zdi posebej zanimivo za slovenske bralce oz. vse bralce v medkulturnem položaju, ki jih pri tem besedilu zanima predvsem Huck, saj ne poznajo niti kulturnega ozadja besedila niti simboličnega pomena razmerja med Jimom in Huckom za ameriške bralce. Poleg tega pa ima tako razmišljanje o posebnostih njegove pripovedi tudi velik vzgojni potencial, saj razkriva njegove globlje vzgibe, posebnosti njegovih jezikovnih rab in lahko osvetli enkratnost njegove perspektive.

Odsotnost vsevednega pripovedovalca, ki bi razlagal posebnosti Huckove perspektive in odnosa do sveta, prepušča iskanje odgovorov na vsa zgornja vprašanja bralčevi domišljiji. V tem smislu so *Prigode Huckleberryja Finna* podobne sodobnim romanom, katerih pomen je zaradi številnih belih lis odvisen od bralčeve lastne domišljije in pomenotvornosti. Bralci se lahko, tako kot številni ameriški kritiki, odpovejo vsem takšnim vprašanjem in iskanju odgovorov nanje. Lahko pa si nanje odgovorijo na različne načine. Iskanje odgovorov na vsa ta vprašanja pa se zdi nadvse pomembno, saj prav ti odgovori dajejo oprijemljivejšo osnovo za razumevanje osrednjega vprašanja: zakaj se Huck ne more in ne želi prilagoditi družbenim normativom in se »cevilizirati«. Ker je prav njegovo odklanjanje vključitve v obstoječi družbeni red glavni motiv za njegov umik oz. beg iz civilizirane družbe in za njegove zaključne besede: »Mislim pa, da jo bom moral še pred onima dvema pobrisati na indijsko ozemlje, zakaj teta Sally me misli posinoviti in me cevilizirati, tega pa ne prenesem. To sem že poskusil.« (Twain 1974, II: 189)³, moramo vzroke za vse njegove »prigode« in za njegovo osrednjo pot po reki iskati prav v preučevanju teh vprašanj. Potovanje po reki je najbolj pogost predmet obravnave v številnih ameriških kritikah, ki jo – očitno na temelju kritikove identifikacije z možnostjo takega bega od »pokvarjene« in kritizirane družbene ureditve – povzdigujejo kot najbolj poetično hvalo svobode in prijateljstva med belim dečkom in črnim sužnjem v ameriški književnosti. Tako branje seveda moti dejstvo, da v zadnjem delu besedila Twain pripelje Hucka nazaj prav v to družbo, v kateri njegove poslednje besede izzvenijo dokaj neprepričljivo. Ker Twainovega spoznanja o nemožnosti dokončnega bega od družbe, v katero smo se rodili, ne morejo sprejeti, se številni kritiki odločajo za precej nenavadno razrešitev tega problema: bralcu priporočajo, da naj pri 32. poglavju besedilo preprosto neha brati! (Tako rešitev predlaga celo Hemingway.) Glede na vse te kritiške težave z dogajalno plastjo besedila, se zdi najbolj zanimiva (in vzgojna) pot do razumevanja Hucka pazljivo branje njegovih lastnih besed o sebi, ki resda ponujajo le precej skope vpoglede v njegovo mladost, ker je njegova retrospektivna pripoved usmerjena predvsem na dogodke, ki so neposredno povezani z njegovim begom od očeta in nadaljevanjem tega skupaj s Jimom po prvih nočeh velike osamljenosti. Prav ti, v ameriški kritiki neopaženi opisi, ki jih Huck mimogrede vplete v svojo osrednjo pripoved, pa nam nudijo najbolj zanimive podatke o njem in o njegovih odzivih na posamezne stvari in dogodke. Zato se nam zdi smiselno bolj celostno osvetliti Huckovo osebo na

³ Vsi navedki iz slovenskega prevoda *Huckleberryja Finna* so iz *Prigod Huckleberryja Finna* v prevodu Janeza Gradišnika, kot ga je leta 1974 ponatisnila Mladinska knjiga v Ljubljani v zbirki Biseri. V besedilu so označeni z I pri strani navedka iz prve knjige in z II pri navedkih iz druge knjige. Pred tem je Mladinska knjiga Gradišnikov prevod prvič natisnila leta 1962 v knjižnici Sinjega galeba.

temelju teh besedilnih podatkov, ki nam Huckovo delovanje odstirajo na tako prvobitni ravni, da postane zanimivo za vse bralce, ne le za ameriške.

Na samem začetku Huck razkrije svojo zavest o pogosti jezikovni praksi laganja oz., kot pravi sam (v slovenskem prevodu), »napihovanja«. Že s tem napravi bralca občutljivega za različne možnosti uporabe jezika, ki mu ležijo na duši, še zlasti za laganje, s katerim se srečuje skozi vse besedilo. Le dobro stran za tem (I: 6) Huck poroča, kako ga je povsem nehala zanimati biblijska zgodba o Mojzesu, ko je vdova povedala, da je že precej časa mrtev. Čudi pa se, zakaj si je ona »belila glavo zaradi Mojzesa, ki ji ni bil nič v sorodu in ki ni mogel nikomur nič koristiti, saj je bil mrtev«, hkrati pa njemu ni dovolila, da bi kadil, čeprav to ni bilo »brez dobrega« (I: 6). Njeno zanimanje za Mojzesa se mu zdi prav tako brezvezno kot njena nestrpnost do kajenja. Tretje poglavje se začne z opisom Huckovega razočaranja nad molitvijo. Preizkusiti hoče priporočilo gospodične Watson, da naj vsak dan moli, pa bo dobil vse, za kar bo prosil (I: 18). Ko poskusi z molitvijo dobiti zaželeno, dobi le ribiško palico, ne pa tudi trnkov. Nato še tri ali štirikrat poskusi, ko pa še vedno ne dobi trnkov, pride do spoznanja, da to pač ne deluje. Ko zaprosi gospodično Watson, da naj bi to zanj poskusila ona, mu ta pove, da je prismoda!

V istem poglavju beremo o Huckovem globokem razočaranju nad otroško igro, ko so se s Tomom igrali razbojnike. Prav za to, da bi se lahko igral z drugimi otroki, se je Huck odločil vrniti k vdovi in še naprej prenašati njene turobno dostojne poskuse, da bi ga civilizirala. O igri razbojnikov pravi: »Nikogar nismo oropali, nikogar nismo ubili, samo delali smo se. Zaganjali smo se iz gozda in naskakovali ... Jaz pa nisem videl, da bi bila kakšna korist od tega.« (I: 21) Kmalu nato je razočaran, ker ni mogel videti A-rabcev (v slovenskem prevodu Barabcev), slonov in kamel, to pa ni prav nič motilo drugih članov Tomove razbojniške tople. Tomova razlaga, da je vse to naredila čarovnija in da bi vse razumel, če bi le prebral neko knjigo, ki se ji pravi *Don Kihot*, ga nikakor ne prepriča (I: 22). Ko propade tudi njegov zadnji preizkus drgnjenja stare kositrne svetilke in železnega prstana, ki naj bi priklicalo uslužne duhove, Huck pride do spoznanja, »da je bilo vse to govorjenje spet samo ena izmed laži Toma Sawyerja. On je najbrž res verjel v Barabce in slone, jaz pa sem bil drugačnih misli. To je vse preveč dišalo po nedeljski šoli.« (I: 24)

Brez nadaljnega naštevanja besedilnih dokazov za to nenavadno Huckovo nagnjenje k pretirano dobresednemu razumevanju, ki preseneča bralca z nepričakovanimi komičnimi učinki, se lahko vprašamo, kakšne značilnosti Hucka nam odstirajo naštetih dogodki in njegovi opisi oz. poročila o njih. Bralec se seveda takoj zave jedke ironičnosti prikazanih situacij. Da pa bi z zanimanjem bral naprej, se mora zavedati tudi tega, da Huck ne vidi in ne more videti njihovega ironičnega pomena. Njegovi odzivi na jezikovne rabe drugih oseb in njegova razmišljanja o le-teh očitno kažejo na to, da Huck ni bil posvečen v običajne družbene rabe jezika in jih zato preprosto ni obvladal. V tem lahko vidimo njegovo svobodo in neobremenjenost s sprejetimi jezikovnimi rabami ali pa njegovo nepoznavanje in posledično nesposobnost, da bi jih učinkovito razumel in uporabljal. Twain pušča odprti obe možnosti. Prezreti pa ne smemo dejstva, da opisi Huckovega nenavadnega jezikovnega obnašanja kažejo na to, da ne pozna sprejete jezikovne prakse molitve, pripovedi biblijskih zgodb in (fiktivnosti) otroške igre. Poslednje se zdi najbolj poudarjeno, saj razločuje Hucka od vseh drugih otrok, ki brez takega spraševanja vstopajo v svet igre in sprejemajo ustrezne jezikovne rabe, še zlasti od Toma, ki popolnoma zaupa besedam kot najvišji avtoriteti, celo kadar ne razume njihovega pomena.

Da bi zares razumeli globlji pomen teh značilnosti za Hucka in njegovo izvirno videnje ljudi in sveta, moramo najprej ugotoviti, kdaj in kako otroci usvojijo družbeno sprejete rabe jezika in povzeti rezultate običajnega usvajanja jezika za osebno-stni razvoj in otrokovo razmerje do obdajajoče ga (družbene) realnosti. Psihologija in sociologija znanja kažeta na to, da otroci usvajajo take rabe jezika v formativnih letih zgodnjega otroštva. Skupaj s temi rabami jezika ponotranjijo predstavo objektivne realnosti, ki pozneje tvori osnovo za vsa njihova pričakovanja o tem, kaj naj bi se zgodilo oz. o verjetnosti dogajanja. Ta proces vzgoje običajno opisujejo kot primarno socializacijo, ko starši uvajajo svoje otroke v družbeno sprejeto poznavanje vsega, »kar vsakdo ve«, in jim tako posredujejo oz. pomagajo ponotranjiti v jeziku popredmeteno zgradbo družbenega sveta (Berger in Luckmann 1967: 66). Ta proces otroku hkrati pomaga usvojiti subjektivno koherentno in verjetno identiteto s pomočjo identifikacije s starši ali drugimi pomembnimi osebami. Pri tem ima najpomembnejšo vlogo jezik, saj svet lahko objektiviziramo oz. storimo predmetno nazoren le s pomočjo jezika in spoznavnega aparata, ki je zgrajen na temelju jezika, ki predmete ureja tako, da jih lahko dojamemo kot realnost. Otrokovo ponotranjenje osebne identitete in »objektivne« realnosti tako sovпада z usvajanjem jezika, »ki tvori najpomembnejšo vsebino in najpomembnejše orodje socializacije.« (Berger in Luckmann 1967: 133) Usvajanje družbeno razpoložljivega znanja, ki ga posreduje primarna socializacija, omogoča tudi zaznavanje posameznikovega mesta v družbi in vzpostavljanje primernega odnosa do drugih. Hkrati pa družbeno sprejeto znanje vsakemu posamezniku posreduje vzorce za posploševanje in kategorizacijo sestavin vsakodnevnega življenja, tako drugih ljudi kot tudi raznolikih dogodkov in doživetij (Berger in Luckmann 1967: 42). Tako znanje ima dve funkciji: ponuja vnaprej pripravljena poimenovanja, ki bistveno olajšajo identifikacijo ljudi in drugih pojavov, omogoča pa tudi občutek varnosti, da smo del širše skupnosti, ki ima skupna mnenja in prepričanja.

Če se v luči teh spoznanj o učinkih primarne socializacije vrnemo k Huckovemu nagnjenju k pretirano dobesednemu razumevanju in k prej prikazani nezmožnosti, da bi sodeloval v splošno sprejetih jezikovnih rabah, lahko ugotovimo, da te značilnosti kažejo na odsotnost njegove primarne socializacije. Predno nadaljujemo s preučevanjem drugih posledic pomanjkanja njegove primarne socializacije za njegovo pripoved in celotno predstavo o svetu, velja povedati, da njegova pripoved podpira takšno branje.

Huck nima staršev, ki bi poskrbeli za njegovo primarno socializacijo. Mati je že mrtva, oče pa se pojavlja le občasno in nudi Hucku zelo nenavadno »socializacijo« z nečloveškim pretepanjem. Kot krajevni pijanec s povsem asocialnimi navadami in moralnimi nazori lahko služi kot vzor le za izredno omejeno vrsto položajev (I: 42 in 72). V takih situacijah Huck dosledno uporablja njegovo logiko, na primer ko govori o tatvinah kot o »izposojanju« (I: 74). Zdi se, da je od očeta privzel tudi uradno sprejet odnos do črnih sužnjev in kar dobro in uporabno poznavanje obnašanja pijancev in goljufov. Od njega pa se ni mogel naučiti obnašanja v družbi ljudi, kot so vdova, drugi odrasli in otroci. Zato ima težave tako v svetu odraslih pri vdovi in v fiktivnem svetu otroške igre. Huck pa si, različno od očeta, človeško družbo želi in zaradi občutka osamljenosti zelo trpi. V tej zvezi velja povedati, da je poleg nečloveškega pretepanja edini očetov vzgojni ukrep, ki nam ga Huck zaupa, poskus, da bi prekinil Huckovo učenje branja in preprečil razvoj njegove sposobnosti bolj učinkovitega rokovanja z jezikom. Da bi podprl svoj

argument proti branju, se oče ob tej priliki zateče k avtoriteti Huckove mrtve matere, ki je celotno besedilo ne omeni nikjer drugje: »Tvoja mati ni znala brati, in tudi pisati ni znala, vse do svoje smrti. Nobeden iz našega rodu ni znal, vse svoje žive dni. Jaz tudi ne znam; ti bi se pa tukaj napihoval s tem! Jaz nisem človek take baže, da bi to prenašal – ali me slišiš?« (I: 31)

Namesto družbeno ustaljenega znanja belcev si je Huck v družbi očeta in črncev očitno nabral nenavadno zbirko poznavanja črnih znamenj, vražjevere in skritih pomenov. Iz svojega druženja s črnci ima poleg vraževernosti in neracionalnosti še precejšno mero fatalizma. Vse to ga je pripravilo za svobodno druženje z Jimom, ki bi bilo drugače za ameriške bralce težko razumljivo. Tretji vpliv na Hucka pa predstavljata spoštovanja vreden svet Toma in vdove. Vendar pa je vdovin vpliv razmeroma pozen in preveč kratkotrajen, da bi Hucka spremenil. Tomovo slepo zaupanje v besede pa v Hucku zbuja dvom, zato se Toma najraje spominja v odsotnosti kot neke vrste merila za pravo obnašanje in dober slog.

Nenavadna zbirka mešanega znanja brez sleherne sistematične primarne socializacije, ki bi Hucka pripravila na družbeno sprejeto realnost in obnašanje v človeški družbi, je izvor njegovega neprestanega čudenja. Spoznanja in Huckovi komentarji, ki spremljajo njegovo čudenje, pa neizmerno zabavajo bralce, ki na podlagi svoje primarne socializacije dobro poznajo pravila obnašanja in razne jezikovne rabe, razumejo in sočustvujejo pa tudi z vsemi Huckovimi kritičnimi komentarji. Huck ne razpolaga s kategorizacijskim sistemom, ki bi mu pomagal razumeti in uvrstiti srečanja z drugimi ljudmi, zato le-ti zanj ostajajo izvor nerazumljivih nesporazumov in nespoznavni v vsej svoji nepredvidljivosti. Njihova nepričakovana pokvarjenost in neumnost imata toliko raznolikih oblik, da jih Huck ne more strniti v urejeno podobo družbe, od katere bi se lahko učil. Urejevalni napor za poenotenje in razumevanje Huckovih nenavadnih doživetij je prepuščen bralcem, ki prav zato vidijo več kot Huck: ne vidijo namreč le raznolikih oblik obnašanja raznih ljudi in dogodkov, marveč tudi vzroke, zaradi katerih Huck ne more razumeti vsega, kar vidi.

Brez potrebne primarne socializacije Huck nikakor ne more urediti svojih posameznih vtisov, saj njegovo znanje preprosto ne zadošča za uspešno obvladovanje družbene realnosti. Vidi lahko le naravno raznolikost ljudi in dogajanja. To razdrobljeno podobo, ki jo uspešno socializirani ljudje obvladujejo s posploševalnimi kategorijami in iz le-teh izvirajočimi pričakovanji, še bolj poudarja Huckova pripravljenost, sprejeti jo brez spraševanja in napora po racionalnem urejanju. Ko posluša različno govorjenje vdove in gospodične Watson o (božji) Previdnosti, Huck pride do zanj edinega možnega sklepa, namreč da morata obstojati dve Previdnosti: »Zdelo se mi je, da vidim, da sta dve Previdnosti, in da bi se siromaku pri vdovini Previdnosti kar dobro obetalo, če pa bi ga zgrabila Previdnost gospodične Watson, bi mu ne bilo več pomoči.« (I: 19) Ker ne pozna možnosti različnih jezikovnih rab in subjektivnosti opisovanja, preprosto ne more združiti dveh predstavitev istega koncepta v eno Previdnost. Bralec se seveda prisrčno nasmeje ironiji takih situacij, ki Hucku povzročajo zmedenost in druge težave. Vedno znova pripoveduje o svoji nesposobnosti, da bi jih razumel. Ko na primer razmišlja o pomenu »duhovnih darov« (I: 18), se lahko le zateče v gozd, dolgo sam pri sebi premišljuje in ker ne vidi nobene koristi od tega, sklene, da se ne bo več menil zanje. Danes bi rekli, da se zateče k samozaščitnemu pozabljanju.

Ko Huck zapusti nedolžni svet otroške igre in relativno dobronamerno družbo vdove, ga srečanja z raznimi predstavniki pokvarjene družbe na obalah Misisipija

navdajajo z vedno globljim dvomom in z občutki sporov, ki imajo vedno bolj groteskne razsežnosti. Da bi lahko pojasnil svoj nenavadni položaj na splavu sredi reke, si kar naprej izmišlja lažnive identitete. Da bi postale bolj verjetne, se zateka k pretiranemu laganju, ki ga je poprej pri Tomu sam kritiziral. Nekateri ameriški kritiki (Brooks 1981: 17) menijo, da se mora Huck posluževati istih metod laganja in igranja vlog, ki delajo svet okoli njega tako odvraten, le tako naj bi se obranil družbene laži in preživel v lažnivem svetu. Če sprejmemo misel, da Huck mora lagati za preživetje v lažnivi družbi, se zdi pomembnejše opozoriti na njegovo omejeno sposobnost, da bi lagal bolj uspešno. Laganje mu povzroča razne neprijetne občutke, pogosto pa tudi dodatne težave, vse od prvega srečanja z bistroumno kmetico do končnega opomina pravnika Levija Bella, ki mu odpriporoča laganje prav zato, ker očitno ni dovolj izkušen v njem: »Kar nehaj, fant; jaz na tvojem mestu se ne bi nič napejal. Mislim, da nisi vajen lagati, nič prav se ti ne posreči; premalo imaš vaje. Precej okoren si pri tem.« (II: 68)

Obakrat, ko si izmisli drugačno identiteto in ime (I: 77 in 135), pozabi svoje izmišljeno ime. Zato se zdi, da naivnost in nedolžnost ne moreta zadostno razložiti njegovega pomanjkljivega laganja. Bolj smiselno ga je šteti za posnemanje jezikovnega obnašanja drugih ljudi brez pravočasne in uspešne posvetitve v resnično umetnost laganja v zgodnji mladosti. To, da ne zna lagati bolj učinkovito, razločuje Hucka od vseh ljudi, s katerimi se srečuje. Ti ljudje živijo po povsem drugih pravilih in priznavajo drugačne vrednote. Od prebrisane, a dobrosrčne kmetice, do resničnih razbojnikov na ladji Walter Scott, lovcev pobeglih sužnjev, ki bi z denarjem radi poravnali pomanjkanje človeškosti, do goljufivega vojvode in kralja znajo – različno od Hucka – vsi lagati tako učinkovito, da dobijo, kar hočejo, bodisi z goljufanjem drugih ali pa s samoprevaro. Huck nikoli ne razvije sposobnosti, da bi uspešno deloval sredi teh zanj nerazumljivih ljudi in si nikoli ne uspe ustvariti enotne podobe o človeških pomanjkljivostih. Ker sveta ni navajen gledati kot urejene podobe realnosti, ne čuti nobene potrebe po takem videnju. Zato se zdi, da sploh nima sposobnosti procesiranja svoje izkušnje in potrebe po besednem urejanju sveta. Doživetja drugih ljudi ostajajo zanj povsem razdrobljena. Ko druge pripovedne osebe opazijo Huckovo nesposobnost, da bi rabil jezik skladno z družbeno sprejetimi navadami, v njej vidijo izraz njegove nevednosti, če ne že kar neumnosti. Gospodična Watson njegove preizkuse molitve za ribiški pribor šteje za neumnost, Tom pa njegove kritike otroške igre pripiše njegovi zabitosti (I: 23).

S takim »znanjem« in raznolikimi videnji, brez sleherne zmožnosti razumevanja in urejanja lastne izkušnje, preostaja Hucku le ena rešitev, namreč bežati iz okoliščin, v katere vedno znova zaide. Želja po begu postane glavna oblika njegovega odzivanja na take okoliščine. Njegova pripoved se tako konča z značilnim sklepom, da mora pobegniti pred drugimi (II: 189). Ker ne more razumeti svojih izkušenj, Huck nikoli ne izraža ocen, marveč zgolj poroča o svojih odzivih. Le-ti bralcu ponujajo bogato zbirko enkratnih opisov osamljenosti, nesrečnosti, neugodnosti in strahu, ki zrcalijo Huckovo brezmočno čudenje nad nerazumljivim svetom in negotovost o lastni identiteti, ki je očitno tudi posledica pomanjkanja primarne socializacije ob odraslih, ki bi lahko služili za vzornike. Zdi se, da Huck še ne ve, da je za ohranjanje individualnosti treba prenesti precejšno mero samote.

Vse »pomanjkljivosti« Huckovega videnja družbene realnosti in vzporedno raznoliko, povsem izvirno ter s sprejetimi predstavami neobremenjeno videnje nepokvarjene narave, mora odkrivati in odkriti bralec. Pri tem mu lahko največ

pomaga poznavanje posebnih okoliščin Huckovega videnja sveta, ki smo jih zgoraj na kratko opisali kot pomanjkanje sleherne primarne socializacije. Sočasno razumevanje Huckovega videnja in razumevanje vzrokov zanj bralcu odpira dvojno perspektivo na dogajanje. Zdi se, da popolno razumevanje Huckovega nedolžnega videnja sveta in z le-tem povezanih problemov z zaznavanjem ljudi in dogodkov lahko dosežejo samo tisti bralci, ki spoznajo, da Huckove zaznave niso zgolj čudenje značilnega nedolžnega pripovedovalca, marveč prvobitne zaznave dečka, ki se ga ni dotaknila primarna socializacija in z njo posredovani standardni načini videnja ljudi in sveta, in je zato povsem neobremenjen s konvencionalnimi vidnji, presojami in družbenimi predsodki. Bralec, ki zmore tako branje, se ob smehu, ki ga sproža nenavadna ironija prikazanih situacij, hkrati zaveda globoke človeške pretresljivosti Huckovega povsem neinhibiranega videnja. Le tako bralci lahko do konca ugledajo nenavadno lepoto in enkratnost Huckove vizije, ne da bi jih pri tem motila njena nepoenotena raznolikost, zapletenost pa tudi spoznana pokvarjenost sveta, brez slehernega upanja kakršnegakoli reda, ki razkriva skrivnostnost življenja v vsej njegovi nerazumljivosti. Le taki bralci lahko doumejo globino Twainove misli o učinkih družbenega življenja na posameznika. O tem vprašanju mogoče manj obremenjeno razmišljajo bralci v medkulturnem položaju, ki pokvarjenost obravnavane ameriške družbe v 19. stoletju in posameznih ljudi, s katerimi se srečuje Huck, gledajo z varne razdalje druge kulture, ki jim vsaj sprva – z mislijo, da gre za neko drugačno kulturo – omogoča neprizadeto kritičnost.

Na taki ravni branja postane *Huckleberry Finn* močno podoben velikim sodobnim romanom, ki izzivajo bralca v vseh njegovih ustaljenih pogledih. Huckova vizija razdrobljenega sveta brez slehernega upoštevanja sprejetih načinov gledanja na svet ne spodbuja zgolj spraševanja o posameznih sprejetih predstavah, marveč sproža razmišljanje o veliko bolj radikalnih vprašanjih: o samih procesih družbenega tvorjenja in prenašanja »splošno sprejetih« predstav. Čeprav bralec začne brati z vsemi tako sprejetimi predstavami, ga lahko – po vpogledih v Huckovo enkratno in povsem nekonvencionalno vizijo – konča z vprašanji o sprejemljivosti takih predstav in o prividni naravi urejenosti. Globoko subverzivno sporočilo *Huckleberryja Finna* je mogoče razbrati šele, če v posebnih okoliščinah njegovega gledanja prepoznamo njihovo strukturalno moč. Zdi se, da neusahljiva privlačnost Huckove pripovedi raste tudi iz bralčevega lastnega nezaupanja do vseh družbenih vplivov, zaradi katerih se z zavestno družbeno osebnostjo podrejamo številnim pravilom družbe in sprejemamo uradno predstavo realnosti, čeprav na globlji podzavestni ravni ne moremo utišati hrepenenja po prosti in nezatrtili, nesocializirani in nezamejeni neposredni izkušnji ljudi in dogodkov, kot jih vidi in upoveduje Huck. Na tej ravni branja je seveda tudi ob branju prevoda povsem jasno, da *Huckleberry Finn* ni besedilo (le) za mladostnike med 11. in 13. letom, marveč besedilo, ki tudi v medkulturnem položaju ohranja in vsebuje ustvarjalne izzive za bralce vseh starosti. Tako branje seveda odpira vprašanje, kako ta globlji izziv z vso njegovo zapletenostjo odstreiti tudi mladim bralcem in jim pomagati preseči omejeno branje zgolj na ravni Huckovih prigod. Odgovor na to vprašanje moramo iskati prav v uvodnih (predbralnih) medkulturno usmerjenih pojasnilih, ki z razkrivanjem drugačnosti tedanje ameriške kulture lahko na neboleč način odprejo tudi vprašanje o vzrokih za Huckovo odzivanje nanjo oz. za Twainovo razmišljanje o vprašljivih učinkih družbe na posameznika in razmišljanje o tem razmerju nasploh. Šele po taki obravnavi se zdi smiselno dotakniti tudi vprašanja razlik med izvirnikom in prevodom

oz. pomenskih premikov v smeri spremenjenega zaznavanja Jima in posledic za branje celega besedila, ki omogočajo večplastno razumevanje. Obravnava teh vprašanj ne prispeva samo k bolj poglobljenemu poznavanju besedila, marveč spodbuja tudi razvoj medkulturne zavesti, ki se začinja z uzaveščanjem lastne kulture. Razločevanje med obema kulturama v stiku pa je tudi najpomembnejše sredstvo za preprečevanje nezaželene kulturne hibridizacije.

Literatura

Bartlett, Frederick, C, 1932: *Remembering. A Study in Experimental and Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Berger, Peter, L. in Thomas Luckmann, 1967: *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York: Doubleday.

Brooks, Thomas, 1981: *Language and Identity in The Adventures of Huckleberry Finn*. *Mark Twain Journal* 20. 1981: 17.30.

Funke, Peter, 1989: *A Communicative Approach to Cross-Cultural Understanding*. V *Understanding the USA: A Cross-Cultural Perspective*, ured. Peter Funke, Tuebingen: Gunter Narr, 8–27.

Gradišnik, Janez, 1974: *Beseda o delu*. V *Mark Twain, Prigode Huckleberryja Finna*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 190–194.

Grosman, Meta, in drugi, 1997: *Književni prevod*. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete: Ljubljana.

Kramsch, Claire, 1998: *Language and Culture*. Oxford: Oxford University Press.

Manierre, William, R., 1968: *Huck Finn, Empiricist Member of Society*. *Modern Fiction Studies* 14, 1968: 57–66.

Marx, Leo, 1963: *The Pilot and the Passanger: Landscape Conventions and the Style of Huckleberry Finn*. V *Mark Twain*, ured. Henry Nash Smith. New York: Prentice Hall, 57–63.

Marx, Leo, 1985: *Mr. Eliot, Mr. Trilling, and Huckleberry Finn*. V *Huck Finn among the Critics: A Centennial Selection*, ured. M. Thomas Inge, Frederick: University Publications of America, 1985: 113–131.

Milton, John, 1992: *Translation of Novels in Brazil*. V *Translation Studies – An Interdiscipline*. Abstracts: Translations Studies Conference, Dunaj, 2–12. 9. 1992. Ured. Mary Snell Hornby. Nepaginirano.

Neider, Charles, 1966: *The Autobiography of Mark Twain*. New York: Harper and Row.

Raban, Jonathan, 1968: *Mark Twain- Huckleberry Finn*. London: Edward Arnold.

Rodney, Robert, M. 1982: *Mark Twain International*. Westport: Greenwood Press.

Stone, Albert, E. 1961: *The Innocent Eye: Childhood in Mark Twain's Imagination*. New Haven: Yale University Press.

Twain, Mark. 1948. *Pustolovščine Huckleberryja Finna*. Prevedel Pavel Holeček. Ilustriral Bogdan Grom. Ljubljana: Mladinska Knjiga.

Twain, Mark. 1974. *Prigode Huckleberryja Finna*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Twain, Mark. 1987. *Pustolovine Huckleberryja Finna*. Prevedel Zlatko Crnković. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.

Summary

Huckleberry Finn in the intercultural perspective

Translated literature offers a reader a text which replaces the original language with the aimed reader's language and simultaneously adapts the original text to the aimed reader. During a translation, which enables a text its transfer and expansion over the borders of the language group of the original, some changes and planned textual redactions occur. They enable its operation in a different language and other different cultural circumstances. Therefore translating is understood as an intercultural mediation of literature. It is important to be aware of a special character of the intercultural perspective. In order to fully and critically experience it, a reader is often asked to face the characteristics of two cultures. The ignorance of the very perspective may cause (especially to young readers) a cultural hybridisation.

Huckleberry Finn is one of those classic American novels which when translated into any foreign language loses nearly all of its characteristics, for which it is claimed to be one of three greatest novels of the 19th century. No other language has that socio-dialect of the blacks through which we may perceive Jim's human depth and Huck's moving awareness. The use of the standard/literary language simplifies the text to such extent that numerous translations cause its social differences. The novel for all categories of readers thus becomes a children's adventurous story for 12 and 14-year-old readers.

That is why the reading and interpretation of that text raises another question: how to unveil, especially to young readers, at least a part of its outstanding human depth. Such deepening is enabled by Huck's »innocent« perspective of a child or his peculiar verbal behaviour.